ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2011-2012
Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΜΕΡΟΣ Α
ΕΠΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΜΙΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

Μέρος Β: Καπιταλισμός και Τάξεις.

- Ο Αμερικανικός Καπιταλισμός: Συσσώρευση και Μεταβολή.

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

Θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε 2 ερωτήματα:

1) Πως και γιατί ο καπιταλισμός προκαλεί μεταβολή?
2) Και πως έχει μεταβληθεί ο ίδιος ο αμερικανικός καπιταλισμός από τη δική του ιστορική ανάπτυξη?

Στον καπιταλισμό ο ανταγωνισμός αναγκάζει τους καπιταλιστές να επενδύουν το μεγαλύτερο μέρος του υπερπροϊόντος και αυτή η επενδυτική διαδικασία γεννά συνεχή οικονομική, κοινωνική και πολιτική μεταβολή, συμπεριλαμβανομένου του μετασχηματισμού της ταξικής δομής καθώς κα σοβαρών αλλαγών στην ίδια την καπιταλιστική οικονομία.

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

Η ιδέα αυτή της μεταβολής εκφράζεται σε τρία πρωταρχικά σημεία:

1. Η συσσώρευση, δηλαδή η επανεπένδυση του υπερπροιόντος, είναι η βασική πηγή μεταβολής. Στον καπιταλισμός, ο ανταγωνισμός για κέρδη μεταξύ των καπιταλιστών τους υποχρεώνει να επενδύουν το μεγαλύτερο μέρος του οδηγώντας σε συνεχείς αλλαγές.

2. Σε αυτή τη διαδικασία αλλαγής, ο καπιταλισμός έχει γίνει το κυρίαρχο οικονομικό σύστημα στις ΗΠΑ. Σταδιακά αντικατέστησε άλλα οικονομικά συστήματα. Στη διαδικασία αυτή έχει μετασχηματισθεί η αμερικανική ταξική δομή.

3. Η διαδικασία αυτή της μεταβολής έχει επηρεάσει τον ίδιο τον καπιταλισμό. Σε ότι αφορά τη διαδικασία της συσσώρευσης, η πορεία του αμερικανικού καπιταλισμού χαρακτηρίζεται από μια σειρά διαφορετικών θεσμικών πλαισίων, δηλαδή από μια σειρά διαφορετικών κοινωνικών δομών της συσσώρευσης.

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

Η Συσσώρευση ως πηγή της Μεταβολής

Τι απελευθερώνει στη λειτουργία του καπιταλισμού τόσο ισχυρές δυνάμεις για αλλαγές?

Συσσώρευση είναι η διαδικασία κινητοποίησης, μετασχηματισμού και εκμετάλλευσης των εισροών που χρησιμοποιούνται στην καπιταλιστική παραγωγή και στη συνέχεια στην πώληση του προϊόντος. Το κέρδος και η επένδυση βρίσκονται στο επίκεντρο της καπιταλιστικής διαδικασίας συσσώρευσης. Κινητήρια δύναμη της συσσώρευσης το κέρδος και η επένδυση

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

- ✓ Ο ανταγωνισμός ωθεί τις αλλαγές. Κάνει την πιθανότητα αλλαγών πολύ μεγαλύτερη. Ο ανταγωνισμός για κέρδη είναι ο αγώνας δρόμου μεταξύ των καπιταλιστών και επιχειρήσεων, που επιδιώκουν νέους τρόπους επιχειρηματικής δράσης, νέες αγορές, νέα προϊόντα και άλλες δυνατότητες επικερδών επενδύσεων.
- ✓ Στην επιδίωξη της κερδοφορίας, υπάρχουν δύο σημαντικές παράμετροι:
  1. Υπάρχει συνεχή είσοδος νέων ανταγωνιστών στην αγορά.
  2. Η διαδικασία αναζήτησης της κερδοφορίας είναι διηνεκής.
- ✓ Η διαφορά του καπιταλισμού με τα άλλα οικονομικά συστήματα είναι η επανεπένδυση σημαντικού μέρους του υπερπροϊόντος.
- ✓ Ο καπιταλισμός είναι το μόνο οικονομικό σύστημα όπου τα μέλη της κυρίαρχης τάξης πρέπει υποχρεωτικά να επανεπενδύουν το πλεόνασμα και να επαναστατικοποιούν την παραγωγή, προκειμένου να συνεχίσουν να είναι μέλη της κυρίαρχης τάξης. Και έτσι δημιουργούν συνεχόμενες αλλαγές.

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

Ο Καπιταλισμός καθίσταται το κυρίαρχο οικονομικό σύστημα στις ΗΠΑ

- ✓ Στα τέλη του 18ου αιώνα η καπιταλιστική οικονομία αποτελούσε ένα πολύ μικρό τμήμα της αμερικανικής οικονομίας.
- ✓ Δύο συστήματα κυριαρχούσαν, το ένα η δουλεία και το άλλο η ανεξάρτητη εμπορευματική παραγωγή.
- ✓ Ανεξάρτητη εμπορευματική παραγωγή είναι ένα οικονομικό σύστημα όπου οι παραγωγοί κατέχουν τα κεφαλαιουχικά αγαθά που χρειάζονται στην παραγωγή και χρησιμοποιούν (πρωταρχικά) τη δική τους εργασία (αγρότες, τεχνίτες, κλπ).

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

ΗΠΑ - 1780		Ατομική Ιδιοκτησία σε Κεφαλαιουχικά Αγαθά?	
		Ναι	Όχι
Μισθωτή Εργασία	Ναι	Καπιταλισμός (6%)	Κρατικά Εργοστάσια Παραγωγής Όπλων (1%)
	Όχι	Δουλεία (32%) Κατ' οίκον παραγωγή και εμπορευματική παραγωγή από ανεξάρτητους παραγωγούς (60%)	Ιθαγενής αμερικανική κοινοτική παραγωγή (2%)

Ταξινομούμε τα οικονομικά συστήματα σύμφωνα με την παρουσία ή την απουσία δύο χαρακτηριστικών: (1) μισθωτή εργασία ως η κύρια μορφή εργασίας, (2) ατομική ιδιοκτησία των κεφαλαιουχικών αγαθών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή.

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

Ταξική Δομή - 1780		Κατέχει κεφαλαιουχικά αγαθά που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή?	
		Ναι	Όχι
Ελέγχει την εργασία άλλων	Ναι	Καπιταλιστική τάξη (1%) Δουλοκτητική τάξη (3%)	Νέα μεσαία τάξη (1%)
	Όχι	Παλιά μεσαία τάξη (60%)	Εργατική τάξη (5%) Τάξη των δούλων (30%)

Ταξική Δομή – 1982		Κατέχει κεφαλαιουχικά αγαθά που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή?	
		Ναι	Όχι
Ελέγχει την εργασία άλλων	Ναι	Καπιταλιστική τάξη (2%)	Νέα μεσαία τάξη (12%)
	Όχι	Παλιά μεσαία τάξη (13%)	Εργατική τάξη (73%)

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

- Οι μεσαίες τάξεις στην καπιταλιστική κοινωνία κατέχουν μόνο μια από τις δυο ιδιότητες των καπιταλιστών και επομένως βρίσκονται μεταξύ καπιταλιστών και εργατών.

- Η παλιά μεσαία τάξη αποτελείται από εκείνους που κατέχουν τα κεφάλαια που χρησιμοποιούνται στις δικές τους διαδικασίες εργασίας, αλλά που δεν ελέγχουν συστηματικά την εργασία άλλων και είναι αυτοαπασχολούμενοι ή εργοδότες μικρών επιχειρήσεων.

- Η νέα μεσαία τάξη αποτελείται από εκείνους που δεν κατέχουν το κεφάλαιο που χρησιμοποιείται στις διαδικασίες της εργασίας, αλλά που ελέγχουν συστηματικά την εργασία άλλων.

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

Τα Στάδια του Καπιταλισμού
Η καπιταλιστική συσσώρευση έχει μετασχηματίσει την ταξική δομή και αποδεσμεύσει μια σειρά κοινωνικών αλλαγών, αλλά έχει μεταβάλει επίσης και τον ίδιο τον καπιταλισμό.

Κοινωνικές δομές της συσσώρευσης
Η κοινωνική δομή της συσσώρευσης παρέχει μια θεσμική ρύθμιση στο πλαίσιο της οποίας πραγματοποιούνται τα κέρδη και η συσσώρευση. Διαμορφώνει δε σχέσεις μεταξύ καπιταλιστών, καπιταλιστών και εργατών, ανάμεσα στους εργάτες και μεταξύ κράτους και οικονομίας. Κάθε κοινωνική δομή κρατάει για αρκετές δεκαετίες. Η οικονομία των ΗΠΑ έχει περάσει σε 200 χρόνια τρεις βασικές κοινωνικές δομές συσσώρευσης.

Αν η υπάρχουσα δομή είναι ευνοϊκή για τους καπιταλιστές θα δημιουργήσει ένα πλαίσιο όπου τα κέρδη θα είναι υψηλά με θετικές προσδοκίες για το μέλλον. Η περίοδος της παγίωσης ακολουθείται από μια περίοδο παρακμής στη διάρκεια της οποίας η κοινωνική δομή γίνεται όλο και λιγότερο ικανή να διατηρήσει ένα τόσο ευνοϊκό περιβάλλον για συσσώρευση. Έχουμε οικονομικά προβλήματα και χαμηλότερο ρυθμό συσσώρευσης.

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΗΠΑ

- Δεκαετία 1890 δύσκολα χρόνια
- 1899-1929 άνθηση
- 1929-1941 δύσκολα χρόνια (Μεγάλη Ύφεση)
- 1941-1973 άνθηση
- 1973-1993 δύσκολα χρόνια

- 1993-2007 άνθηση (για λίγους)
- 2007-σήμερα πολύ δύσκολα χρόνια

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

- Η κοινωνική δομή της συσσώρευσης μεταβάλλεται με αργούς ρυθμούς και η διαδικασία της συσσώρευσης στο πλαίσιο της δομής αυτής με πολύ γρήγορους ρυθμούς. Όταν δημιουργείται ένταση μεταξύ των θεσμών και της διαδικασίας παραγωγής κέρδους, η παλιά κοινωνική δομή δεν παρέχει πλέον ευνοϊκό κλίμα για συσσώρευση.

- Στην περίοδο της παρακμής μπορεί να υπάρξει κρίση - επηρεάζονται αρνητικά μεγάλα τμήματα του πληθυσμού – οξύνονται οι κοινωνικές συγκρούσεις.

- Από μια περίοδο κρίσης, παρακμής, σύγκρουσης και αλλαγής μπορεί να προσέλθει η σύγκρουση ενός νέου συνόλου κοινωνικών σχέσεων – μια νέα δομή συσσώρευσης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία νέων πολιτικών σχηματισμών ενώ οι κρίση δημιουργεί μια κατάσταση όπου οι ανεπάρκειες της κοινωνικής δομής συσσώρευσης γίνονται ορατές και υπάρχει ανάγκη για δράση. Έτσι δημιουργούνται οι συνθήκες για την υπέρβαση της αδράνειας των παλαιών θεσμών και για την πραγμάτωση νέων σχέσεων.

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΟΥ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ

- Τα στάδια του αμερικανικού καπιταλισμού είναι διακεκριμένες φάσεις στην εξέλιξη του αμερικανικού καπιταλισμού, όπου κάθε στάδιο ορίζεται από μια διαφορετική κοινωνική δομή συσσώρευσης.

- Έχει περάσει από τρία στάδια: τον ανταγωνιστικό καπιταλισμό, τον μονοπωλιακό ανταγωνιστικό καπιταλισμό και τον σύγχρονο καπιταλισμό.

- Οι κεντρικές όψεις της κοινωνικής δομής συσσώρευσης, αφορούν σε σχέσεις μεταξύ κατόχων κεφαλαίου που χρησιμοποιείται στην παραγωγή, μεταξύ αυτών και των εργατών, μεταξύ των ίδιων των εργατών και μεταξύ όλων των οικονομικών υποκειμένων και του κράτους.

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗΣ Ι: ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ (1840-1890)	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗΣ ΙΙ: ΜΟΝΟΠΩΛΙΑΚΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ (1890-1940)	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗΣ ΙΙΙ: ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ (1940-1980)
Σχέσεις κεφαλαίου – κεφαλαίου	Μικρές επιχειρήσεις, τοπικός ανταγωνιστικός καπιταλισμός	Εθνικός μονοπωλιακός ανταγωνισμός, μεγάλες εταιρείες (trust)	Μονοπωλιακός ανταγωνισμός σε παγκόσμια κλίμακα, κυριαρχία αμερικανικών εταιρειών
Σχέσεις κεφαλαίου – εργασίας	Ισχυρά επαγγελματικά σωματεία σε ορισμένους κλάδους, εκτεταμένος έλεγχος του χώρου εργασίας που ασκείται από ειδικευμένους εργάτες	Οι καπιταλιστές είναι κυρίαρχοι, τα συνδικάτα είναι αδύναμα και δεν αναγνωρίζονται	Εργασιακή ειρήνη, συνδικάτα αναγνωρισμένα και με νομικά δικαιώματα
Σχέσεις εργασίας – εργασίας	Διακρίσεις μεταξύ ειδικευμένων και ανειδίκευτων εργατών	Ομογενοποιημένη εργασία, ημιειδικευμένο εργοστάσιο, σημαντικότητα της χειρονακτικής εργασίας	Κατατμημένες αγορές εργασίας, συνδικάτα εργατών μαζικής παραγωγής
Σχέσεις κράτους – οικονομίας	Περιορισμένο κράτος	Περιορισμένο κράτος (κάποιες ρυθμίσεις, π.χ. Κεντρική Τράπεζα)	Κεινσιανή ρύθμιση της μακροοικονομίας, οι ΗΠΑ σαν παγκόσμιος χωροφύλακας του καπιταλισμού

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

Το τέλος του Νεοφιλελευθερισμού.

- Ο νεοφιλελευθερισμός ή νεοκλασική αντίληψη του καπιταλισμού, στηρίζεται στις οικονομικές αντιλήψεις του Μίλτον Φρίντμαν. Υιοθετήθηκε στην ουσία το 1980 από τον Ρ. Ρέηγκαν στις Η.Π.Α. και τη Μ. Θάτσερ στη Βρετανία.

- Αυτή η πολιτική συνοδεύτηκε με αυτό που λέμε **παγκοσμιοποίηση**, όπου έγινε προσπάθεια για τον περιορισμό των εμποδίων στην κίνηση κεφαλαίων και του εμπορίου ώστε να ευνοηθούν οι μεγάλες αμερικανικές αλλά και ευρωπαϊκές κυρίως επιχειρήσεις.

- Υιοθετώντας την πολιτική αυτή προώθησαν την κατάργηση κάθε είδους κρατικού παρεμβατισμού στην οικονομία (ο ρόλος του οποίου περιοριζόταν μόνο σε κάποιες θεσμικές παρεμβάσεις, π.χ. Κεντρική Τράπεζα), ενώ προχώρησαν σε μια σειρά ιδιωτικοποιήσεων.

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

- ✓ Το αποτέλεσμα ήταν ευνοϊκό για την αμερικανική οικονομία, αλλά το όφελος το καρπώθηκαν μια μικρή ομάδα πλούσιων Αμερικανών.
- Μεταξύ 1980 και 2006 το 5% των Αμερικανών είδε το εισόδημά του να αυξάνεται κατά 87%.
- Με στοιχεία 2007, το 1% των Αμερικάνων έλαβε το 23% του συνολικού εισοδήματος.

- ✓ Έχει επίσης υπολογισθεί ότι με τις φορολογικές μειώσεις της κυβέρνησης Μπους θα υπήρχαν τα εξής αποτελέσματα:
- Το χαμηλότερο 20% του πληθυσμού θα αυξήσει το εισόδημά του κατά 26$.
- Το μεσαίο 20% θα το αυξήσει κατά 784$,
- Το 1% θα λάβει 50.495$ και το 0,1% θα λάβει 266.151$.

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

- ✓ Η έκρηξη χρέους τα τελευταία χρόνια, είχε δώσει μια ψευδαίσθηση ευρωστίας στην αμερικανική οικονομία.
- ✓ Με την κρίση αποπληρωμής των στεγαστικών δανείων, ήρθε στο φως της δημοσιότητας η ανεπάρκεια εισοδημάτων, εθνικής δαπάνης και αποταμίευσης για δεκάδες νοικοκυριά. Υπερχρέωση από τράπεζες.
- ✓ Frank Ramsey (1926): ανέδειξε τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες το σύστημα της ελευθερίας των αγορών μπορεί να αυτοεγκλωβίζεται και να καταρρέει, λόγω της πλεονεξίας και αρπακτικότητας των καπιταλιστών. Ο ίδιος σημείωνε ότι εάν οι αποδόσεις κεφαλαίου είναι πολλαπλάσιες του ρυθμού ανάπτυξης του εθνικού εισοδήματος, τότε προκύπτει αρνητική ανακατανομή των εισοδημάτων υπέρ των πλουσίων, σε συνδυασμό με υστέρηση της αποταμίευσης και των επενδύσεων.

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

Συμπτώματα Αμερικανικής Οικονομίας προ κρίσης:

- ✓ εκμηδενισμός αποταμιεύσεων,
- ✓ υπερκέρδη που αυξάνονται ταχύτερα από το εθνικό εισόδημα,
- ✓ υστέρηση των επενδύσεων σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου,
- ✓ ανεπάρκεια ζήτησης και κατανάλωσης,
- ✓ υπερχρεώση της οικονομίας,
- ✓ άνοδος τιμών στα τρόφιμα και τις πρώτες ύλες,
- ✓ αύξηση του αριθμού ανέργων και απόρων.

Σύμφωνα με τη φιλελεύθερη θεωρία των αγορών **κανένα** από τα φαινόμενα αυτά δεν έπρεπε να υπάρχει γιατί οι ελεύθερες αγορές θα έπρεπε να είναι πάντοτε σε θέση να αφομοιώνουν και να απομπλέκουν όλες τις δυσχέρειες.

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

Συμπερασματικά:

- Θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα τελευταία 30 χρόνια είχε εφαρμοσθεί ένας μη ανθρώπινος καπιταλισμός.
- Τώρα, αυτοί που ήταν πολέμιοι της κρατικής παρέμβασης εκλιπαρούν για κρατική βοήθεια (επάνοδος οικονομικής σκέψης Keynes).
- Πολλοί θεωρούν ότι την περίοδο Φρίντμαν, η αμερικανική οικονομία αναπτύχθηκε σημαντικά. Άλλοι ότι την Κεινσιανή περίοδο της οικονομίας μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο, η οικονομική ανάπτυξη υπήρχε ταχύτερη και πιο σταθερή σε σχέση με την περίοδο του Φρίντμαν.
- Το μόνο που ξέρουμε σίγουρα όμως είναι οι καρποί της διανεμήθηκαν πολύ πιο ισότιμα την περίοδο Keynes.
- Στη συνέχεια θα εξετασθεί πως λειτουργεί στη σύγχρονη καπιταλιστική οικονομία των ΗΠΑ, ο ανταγωνισμός, η εντολή και η μεταβολή.